

Ett på JO:s initiativ upptaget ärende angående lämpligheten av ett påverkansprogram för intagna dömda för ekonomiska brott

I ett beslut den 31 augusti 1999 anförde JO Pennlöv följande.

Initiativet

I två tidningsartiklar (Östgöta Correspondenten och Uppsala Nya Tidning) den 3 augusti 1998 förekom uppgifter om att intagna i anstalten Skänninge, dömda för grov ekonomisk brottslighet, inom ramen för ett påverkansprogram om moral och etik fått delta i en tredagars seglats i Stockholms skärgård. Med anledning härav beslutade jag att granska Kriminalvårdsmyndigheten Linköpings handläggning av det aktuella ärendet.

Utredning

Kriminalvårdsstyrelsen, som anmodats att komma in med utredning och yttrande, anförde bl.a. följande.

Bakgrund till projektet

Under våren 1998 började diskussioner mellan kriminalvårdsmyndigheten i Linköping och fängelseprästen AA om ett påverkansprogram vid Skänningeanstalten för intagna dömda för ekonomiska brott. Planeringen av programmet gjordes utifrån målet att för denna grupp av intagna utveckla ett adekvat verksamhetsinnehåll under verkställighetstiden. Vid diskussionerna beaktades bl.a. myndighetens erfarenhet att personer dömda för ekonomiska brott ofta får en stark ställning bland de intagna och att de därför också kan ha en inverkan på klimatet och övriga förhållanden på anstalten. Myndigheten beslutade att starta ett pilotprojekt med inriktningen på etiska och moraliska frågor under arbetsnamnet etik och moral.

Projektet etik och moral

Av myndighetens yttrande framgår att påverkansprogrammet, som omfattar sex månader, började i mitten av juni och beräknas pågå till mitten av december. AA deltar som en extern resursperson i projektet med sina kunskaper i etiska och moraliska frågor. Han har också tidigare erfarenheter från privata näringslivet vilket utgör en viktig länk till deltagarna i programmet.

Verksamheten omfattar enskilda litteraturstudier, vilka sedan ligger till grund för diskussionsmöten med fängelseprästen. Som ett inledande inslag i programmet ingick att en grupp om sex intagna skulle mötas koncentrerat under tiden 3 till 5 augusti. Deltagarna skulle under dessa dagar konfronteras med varandra utan möjlighet att lämna gruppen och utanför den vardagliga miljön. Myndigheten valde därför

att den inledande verksamheten skulle ske på en segelbåt. En av orsakerna, utöver att uppnå de gruppdynamiska effekterna, till inledningen av verksamheten kom att ske på segelbåten var att undervisningen och samtalen kunde varvas med arbete. Härtill kom att fängelseprästen är en van seglare.

Myndigheten som ännu inte har bedömt värdet av projektet har angett att påverkansprogrammet kommer att utvärderas efter att det har avslutats.

Lagstöd

De intagna har beviljats permission enligt 32 § 2 st. lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt för vistelse på segelbåten. De särskilda permissionerna som beviljades omfattade inte längre tid än vad en normalpermission omfattar. Risk för avvikelse eller annan misskötsamhet bedömdes inte föreligga.

Kriminalvårdsstyrelsens bedömning

Programverksamheten för kriminalvården syftar till att minska risken för återfall i brott vilket är ett av kriminalvårdens uppdrag från regeringen. Några närmare bestämmelser om hur verksamheten skall utformas har inte angivits. Det åligger således kriminalvården att utveckla och bedriva verksamheten på ett sådant sätt att den intagne inte återfaller i brott. Den verksamhet som bedrivs inom projektet vid Skänningeanstalten kan sägas ha ett vällovligt syfte. Myndigheten bedriver påverkansprogrammet som ett pilotprojekt vilket kommer att utvärderas efter att det avslutas. Kriminalvårdsstyrelsen anser därför att det nu är för tidigt att uttala sig om värdet av programmet.

Styrelsen anser dock att det är olämpligt att programverksamheten för intagna vid en kriminalvårdsanstalt utformas på ett sätt som kan menligt påverka allmänhetens förtroende för den verksamhet som kriminalvården bedriver. Detta gäller särskilt, vilket regionmyndigheten också pekat på i sitt yttrande, de delar av verksamheten som sker utanför anstalten. Denna händelse har därför i efterhand också diskuterats i olika fora, såsom t.ex. centrala ledningsgruppen, för att göra tydligt Kriminalvårdsstyrelsens uppfattning.

Kriminalvårdschefen har efter att ha rannsakat sitt beslut förklarat att han är övertygad om att en segelbåt som medel inte återkommer i programverksamheten vid myndigheten. Han har också förklarat att samma syfte kan uppnås inom ramen för de verksamheter som kriminalvården förfogar över. Med hänsyn till att det inträffade inte torde komma att upprepas finner styrelsen inte skäl att vidta några åtgärder.

Till remissvaret har fogats yttranden från Kriminalvårdsmyndigheten Linköping respektive Regionmyndigheten Norrköping.

En av de intagna som deltog i seglatsen har yttrat sig över remissvaret.

Bedömning

Den verksamhet som äger rum i samband med verkställigheten av ett fängelsestraff bör utformas på sådant sätt att allmänhetens tilltro till kriminalvårdsväsendet inte rubbas. Jag delar helt Kriminalvårdsstyrelsens bedömning av vad som förevarit i detta fall. Med hänsyn till att det av allt att döma varit fråga om en engångsföreteelse, som enligt uppgift inte kommer att upprepas, saknas anledning för mig att vidta någon ytterligare åtgärd.